

Discourse on "Mae Sri Ruen" and the Values of Thai Society having Changed

Sunisa Keawnim¹ and On-uma Sonklin²

Received: January 13, 2023

Revised: October 17, 2023

Accepted: October 19, 2023

Abstract

This article aimed to show how women's values have changed over time and social context which was completely different from the past. In the study, it was often found that from historical documents, articles, and various researches, Thai women in the past were often suppressed by the concept, knowledge, and understanding that being a woman did not have the same rights and freedoms as men including creating an image for women to have a sweet personality, modest and weak. In addition, there was a meaning or interpretation of women that women must be the mother of the house, take care of the housework, serve their husbands without missing anything. This study will use the concept on discourse to analyze together and explain the phenomenon in the context of Thai society that had values regarding the valuing of women, both in terms of trying to remain in Mae Sri Ruen style and in terms of perspectives and ideas that have been different since the end of the 20th century onwards.

Keywords: Values, Mae Sri Ruen, Discourse

¹⁻² Independent Scholar

Corresponding author, e-mail: onuma28122541@gmail.com

วาทกรรมว่าด้วย “แม่ศรีเรือน” กับค่านิยมของสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงไป

สุนิสา แก้วนิ่ม¹ และอรอุมา ช่อนกลิ่น²

Received: January 13, 2023

Revised: October 17, 2023

Accepted: October 19, 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงให้เห็นถึงค่านิยมของผู้หญิงที่ได้แปรเปลี่ยนไปตามยุคสมัยและบริบททางสังคม ซึ่งมีความแตกต่างอย่างสิ้นเชิงจากอดีต โดยในการศึกษามักพบว่า เอกสารทางประวัติศาสตร์บทความ และงานวิจัยต่าง ๆ ผู้หญิงไทยในอดีตมักถูกกดทับด้วยแนวความคิดความรู้ และความเข้าใจที่ว่าเป็นลูกผู้หญิงไม่มีสิทธิเสรีภาพที่เทียบเท่ากับผู้ชาย รวมไปถึงการสร้างภาพลักษณ์ให้ผู้หญิงมีบุคลิกภาพที่อ่อนหวาน สุภาพเรียบร้อย และอ่อนแอ อีกทั้งมีการให้ความหมายหรือตีความถึงผู้หญิงว่าผู้หญิงต้องเป็นแม่ศรีเรือน ดูแลงานบ้าน ประณินบัณฑิตสามีให้ขาดตกบกพร่อง โดยการศึกษาในครั้งนี้จะใช้แนวคิด วาทกรรมมาวิเคราะห์ร่วม และการอธิบายให้เห็นถึงปรากฏการณ์ทางบริบทของสังคมไทยที่มีค่านิยมในเรื่องการให้คุณค่าของเพศหญิง ทั้งในแง่การพยายามที่ยังคงไว้ในความเป็นแม่ศรีเรือน และในแง่มุมมองความคิดที่แตกต่างไปจากเดิมนับตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา

คำสำคัญ: ค่านิยม, แม่ศรีเรือน, วาทกรรม

บทนำ

ความเป็นแม่ศรีเรือนนั้นผู้เขียนได้ใช้แนวคิดวาทกรรมมาเป็นหลักในการอธิบาย ความคิด ความเชื่อ และหลักปฏิบัติ โดยมิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) กล่าวว่า มนุษย์นั้นถูกสร้างขึ้นโดยวาทกรรม วาทกรรมที่ว่านั้น หมายถึง การแสดงออก การสื่อสาร การสื่อความ การพูดคุย ถกเถียง

¹⁻² นักวิชาการอิสระ

Corresponding author, e-mail: onuma28122541@gmail.com

อภิปราย ทั้งข้อเขียน หนังสือ (การสื่อความทุกรูปแบบ) นอกจากวาทกรรมจะมาในรูปของถ้อยคำ ทั้งพูดและเขียนแล้ว วาทกรรมยังอาจมาในรูปของการปฏิบัติ พฤติกรรม อากัปกริยาต่าง ๆ ซึ่งมนุษย์รับรู้ว่าเป็นมนุษย์ได้ เพราะมนุษย์จักใช้ภาษาสื่อความกัน และนอกจากนั้นแล้ววาทกรรมยังมีมิติของความสัมพันธ์เชิงอำนาจอยู่ด้วย มิเชล ฟูโกต์ เสนอว่ามนุษย์ไม่ได้ดำรงอยู่ในตัวมันเอง และไม่มีโครงสร้างถาวรแน่นอนในสมองของมนุษย์ที่จะสามารถไปสร้างหรือกำหนดสรรพสิ่ง แต่มนุษย์ถูกผลิต ถูกกระทำจากโลกทางสังคม และเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ มนุษย์ไม่มีแม้แต่เอกภาพ ความเป็นตัวของตัวเอง อัตลักษณ์เฉพาะตัว แม้แต่เรือนร่างของมนุษย์ก็สามารถจำแนกได้เป็นส่วน ๆ ซึ่งแต่ละส่วนถูกกำหนดสร้าง และบงการจากสังคม มิใช่โครงสร้างลึกลับในสมอง แต่ละสิ่งเป็นกลไกบางอย่างของอำนาจที่มาจากวาทกรรมในการบงการสร้างเรือนร่างของมนุษย์ นอกจากมนุษย์จะเป็นผลผลิตของเทคโนโลยี และอำนาจของวาทกรรมแล้ว มนุษย์ยังตกเป็นเครื่องมือของวาทกรรม ในการสร้างตัวมนุษย์ด้วยตนเอง กล่าวคือ มนุษย์รับอำนาจของวาทกรรม แล้วนำกฎเกณฑ์มาตรฐานต่าง ๆ ที่วาทกรรมสร้างไปกำหนดตนมนุษย์ด้วยตนเองให้มีแบบแผน พฤติกรรม และความเป็นมนุษย์ ในกรอบที่วาทกรรมอนุญาต มนุษย์ปฏิบัติต่อมนุษย์คนอื่นราวกับเป็นผู้อยู่ใต้บังคับตน (อรวรรณ ปิรันธน์ โอวาท, 2546) แต่ในยุคปัจจุบันของสังคมไทยนั้นแนวความคิดหรือวาทกรรมที่ว่าด้วย “แม่ศรีเรือน” ได้จางหายไป ส่วนหนึ่งเกิดจากการได้รับอิทธิพลทางแนวคิดมาจากกลุ่มสตรีนิยม หรือ “เฟมินิสม์” (Feminism) ที่ให้ความสำคัญในเรื่องของการเท่าเทียมกันทางเพศ และ ความเท่าเทียมทางเพศนั้นจัดอยู่ในกลุ่มเป้าหมายที่ห้าและเป็นเป้าหมายข้อสุดท้ายในมิติสังคมของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ Sustainable Development Goals–SDGs

เนื้อเรื่อง

White (1979 อ้างถึงใน อรวรรณ ปิรันธน์โอวาท, 2546) มนุษย์มักถูกกำหนดว่าการจะพูดหรือจะแสดงออกล้วนเต็มไปด้วยวาทกรรมที่ครอบคลุมชีวิตของบรรดามนุษย์เอง วาทกรรมนั้นมีอำนาจในการตัดสินและประเมินในเชิงคุณค่า ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความสามารถในการแยกแยะความดีหรือความไม่ดีนั้น ล้วนถูกตัดสินด้วยวาทกรรมเช่นกัน ซึ่งวาทกรรมมิได้หมายถึงแต่การสื่อความเท่านั้น แต่วาทกรรมเป็นเครือข่ายของกฎเกณฑ์ ค่านิยม การรับรู้ และความเข้าใจร่วมมาตรฐาน ความเชื่อในเรื่องต่าง ๆ ของชีวิตมนุษย์ที่เกิดจากการสื่อความกัน โดยที่เครือข่ายดังกล่าวมิได้สังกัดสำนักคิดใดสำนักคิดหนึ่ง แต่มีที่มาจากการสื่อความของบุคคลจำนวนมากจนไม่อาจรับรู้ถึงที่มาได้

เลย และไม่มีใครสามารถอ้างความเป็นเจ้าของวาทกรรมได้ มิเชล ฟูกูต์ กล่าวว่า สังคมนั้นเต็มไปด้วยวาทกรรม และมักจะพบการต่อสู้ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ที่อ้าง “ความถูกต้องและความชอบธรรม” ให้แก่วาทกรรมนั้น ๆ กับกลุ่มที่ถูกปฏิเสธความชอบธรรมแก่วาทกรรมของตน

Lament & Giliian (1982 อ้างถึงใน อรรถรรณ ปิรันธน์โอวาท, 2546) วาทกรรมจะก่อตัวและดำรงอยู่ ภายใต้เงื่อนไขทางประวัติศาสตร์แบบหนึ่ง แต่ละวาทกรรมมีความเป็นมาเฉพาะของตน เป็นผลผลิตของ สภาพการณ์เฉพาะเจาะจง วาทกรรมในชีวิตปกติของมนุษย์มีหลากหลาย มีเงื่อนไขในการดำรงอยู่เฉพาะของ ตน เมื่อรวมกันเข้าก็เป็นเครือข่ายที่ครอบคลุมชีวิตมนุษย์ เมื่อเรากล่าวว่าวาทกรรมถกกันเป็นเครือข่ายของ Possibility of Knowledge จึงหมายถึง การที่วาทกรรมในระนาบต่าง ๆ สามารถประสานหรือบรรจบกันเป็น ครั้งคราวเกิดเป็น discursive practice เกิดเป็นความหมายหรือความรู้ ซึ่งความรู้นั้นสามารถวิเคราะห์ได้ใน เชิงพื้นที่ ความรู้ใด ๆ ก็ตามหรือวาทกรรมหนึ่ง ๆ เปรียบเหมือนพลังนามธรรมที่ครอบครองพื้นที่หรือ “กินที่” ในขอบข่ายหนึ่ง การเกิดขึ้นสิ้นสุดลงหรือเปลี่ยนแปลงใด ๆ ของวาทกรรม หมายถึง การที่พื้นที่ที่ถูกครอบครอง ด้วยวาทกรรม เป็นอิสระจากวาทกรรมหรือเกิดการเปลี่ยนแปลงหรือขยายอำนาจของวาทกรรมหนึ่ง ๆ เหนือ พื้นที่นั้นชีวิตทางสังคมของมนุษย์จึงเปรียบเสมือนล้อมรอบไปด้วยปริณิณทลย้อย ๆ จำนวนมากที่วาทกรรมต่าง ๆ ครอบครองอยู่ ปฏิบัติการของวาทกรรมจึงหมายถึง ความสัมพันธ์ของคำพูด เหตุการณ์ในการประสาน ปะทะ ต่อสู้แย่งชิงพื้นที่ บุรณาการ ฯลฯ

สำหรับความจริงในวาทกรรม มิเชล ฟูกูต์ มีจุดยืนว่าด้วยเหตุที่ความรู้เป็นสิ่งที่คู่กับอำนาจ นั่นคือ อำนาจทำให้ความเชื่อในยุคหนึ่งๆ กลายเป็นความรู้ชุดหนึ่ง ๆ ขึ้นมา ความรู้ไม่ใช่ความรู้ในแง่วิทยาศาสตร์ แต่เป็นความรู้ที่ถูกทำให้เป็นจริงในยุคหนึ่ง ๆ ฉะนั้นความรู้เป็นความจริงได้ก็เชื่อมโยงกับอำนาจและอุดมการณ์ใน ยุคสมัยนั้น ๆ กล่าวคือ อำนาจทำให้ชุดของความรู้ในยุคหนึ่ง ๆ กลายเป็น “ความจริง” ขึ้นมา ฉะนั้น “ความจริง” จะขึ้นอยู่กับวาทกรรม ทั้งความจริงและวาทกรรมเป็นสิ่งที่สัมพันธ์กัน จะไม่มีข้อความใดที่เป็นจริงอยู่ได้ ในทุก ๆ วาทกรรม และจะไม่มีข้อความใดเลยที่กล่าวได้ว่าเป็นจริงสำหรับทุก ๆ วาทกรรม (อรรถรรณ ปิรันธน์ โอวาท, 2546)

วาทกรรม จากการงานเขียนของฟูกูต์จึงสรุปได้ว่า คือ ระบบและกระบวนการในการสร้าง/ผลิต เอกลักษณ์ และความหมายให้กับสรรพสิ่งต่าง ๆ ในสังคมที่ห่อหุ้มเราอยู่ ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ความจริง อำนาจ หรือตัวตนของเราเอง นอกจากนี้วาทกรรมยังทำหน้าที่ตรึงสิ่งที่สร้างขึ้นให้ดำรงอยู่และเป็นที่ยอมรับของสังคม ในวงกว้างกลายสภาพเป็นสิ่งที่เรียกว่าวาทกรรมหลัก ซึ่งวาท

กรรมจะทำหน้าที่เก็บกด/ปิดกั้น ไม่ให้เอกลักษณ์ และความหมายของบางอย่างเกิดขึ้น หรือไม่ก็ทำให้เอกลักษณ์และความหมายบางอย่างที่ดำรงอยู่แล้วในสังคม เลื่อนหายไปได้พร้อม ๆ กันด้วย นอกจากนี้พุทธก็ยังมองว่าวาทกรรมเป็นมากกว่าเรื่องของภาษา คำพูดหรือการตีความ แต่เป็นเรื่องของอำนาจและความรุนแรงที่แสดงออกมาในรูปของภาคปฏิบัติของการวาทกรรม

อาจจะสรุปได้ว่า วาทกรรมเป็นเครื่องมือในการสร้างการรับรู้ ความจริง หรือวิถีปฏิบัติ ในช่วงเวลาใดช่วงเวลาหนึ่งของสังคม ซึ่งตัวมนุษย์เองก็ไม่สามารถชี้วัดได้ว่าวาทกรรมที่ถูกสร้างขึ้นนั้นถูกต้องหรือไม่ มีเพียงสังคมเท่านั้นที่จะเป็นผู้ตัดสิน และถ้าบุคคลใดทำผิดแปลกจากวิถีปฏิบัติของสังคมนั้น ๆ ไป บุคคลนั้นก็จะถูกวาทกรรมครอบงำไม่ว่าจะเป็นคำพูด การกระทำที่ส่อเสียด หรือบางครั้งนำไปสู่การประณามและความรุนแรงทางสังคม

ในการศึกษาเกี่ยวกับผู้หญิงไทยในอดีตนั้นจะพบว่า ผู้หญิงไทยในช่วงเวลาดังกล่าวได้ตกอยู่ภายใต้ วาทกรรมที่สังคมได้ทำการครอบงำในหลาย ๆ เรื่องโดยเฉพาะในเรื่องของคุณสมบัติความเป็นกุลสตรี หน้าที่ของหญิงไทยที่ดีพึงต้องปฏิบัติ ส่งผลให้ผู้หญิงไทยในยุคอดีตมีสถานภาพและอำนาจในการต่อรองที่น้อยมากหรือแทบจะไม่มีอำนาจกระทำการใด ๆ เลย ต้องพึงปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่สังคมได้กำหนด เป็นผลให้บทบาท และอำนาจของเพศหญิงได้ตกเป็นรองของเพศชายในหลาย ๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นทางด้านการศึกษา การใช้ชีวิต ความเป็นอยู่ ตลอดจนความคิด และกฎเกณฑ์ที่ทางสังคมได้ปลูกฝังไว้ ซึ่งถูกส่งต่อมาในแต่ละยุคสมัย มียุคสมัยหนึ่งได้พิจารณาเพศหญิงตามหลักสรีรศาสตร์ พบว่า เพศหญิงนั้นมีรูปร่าง และสภาวะที่มีความอ่อนแอกว่าเพศชาย ด้วยหลักสรีรศาสตร์ที่ว่าจึงส่งผลให้การแบ่งบทบาทและแบ่งงานระหว่างเพศหญิง และเพศชายของสังคมได้ใช้เพศเป็นเกณฑ์กำหนด ซึ่งถูกปลูกฝังและสืบทอดต่อ ๆ กันมา จนกลายเป็นวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตของคนในสังคม จึงทำให้เพศหญิงต้องเป็นฝ่ายพึ่งพาเพศชายด้วยเงื่อนไขต่าง ๆ และเมื่อเกิดสภาวะพึ่งพาจึงส่งผลให้สถานะและบทบาทของเพศหญิงและเพศชายมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยยะ และเกิดเป็นระบบความคิด ความเชื่อใหม่ที่เราเรียกว่า “ระบบปิตาธิปไตย” หรือ “ระบบชายเป็นใหญ่” ซึ่งระบบนี้จะให้อำนาจเบ็ดเสร็จแก่เพศชายในทุกสถาบัน ไม่ว่าจะเป็นสถาบันครอบครัว เศรษฐกิจ และสังคม โดยเพศหญิงจะถูกกีดกัน อยู่ในสภาวะที่ไร้อำนาจ และตกเป็นเบี้ยล่างของเพศชาย ดังปรากฏให้เห็นว่า เพศชายจะมีอำนาจในการตัดสินใจในหลายเรื่องเกี่ยวกับครอบครัว ส่วนหนึ่งมาจากการที่เพศชายจะเป็นเสาหลักในการประกอบอาชีพ เปรียบเปรยดังช้างเท้าหน้า ขณะที่

เพศหญิงนั้นทำหน้าที่ดูแลบ้าน ดูแลความเป็นอยู่ของทุกคนในครอบครัวซึ่งกลายมาเป็นหน้าที่หลักที่เพศหญิงต้องรับผิดชอบ และรับภาระทุกอย่างในครอบครัว ต้องสวมบทบาทของการเป็นภรรยาที่ดี มิได้ออกไปประกอบอาชีพเหมือนดังเพศชายที่มีหน้าที่หลักคือการหาเลี้ยงครอบครัว เพศหญิงจึงต้องตกอยู่ในสภาวะที่ไร้อำนาจ และเป็นเพียงช้างเท้าหลัง ที่ทำหน้าที่คอยผลักดันเพศชายไปตามบทบาทและบริบททางสังคม (ปาจารย์ ชวบุญ, 2561)

ด้วยหลักเกณฑ์ที่ทางสังคมได้กำหนดตามหลักของสรีรศาสตร์ของเพศหญิงทำให้ผู้หญิงไทยในอดีตมีภาพลักษณ์ที่อ่อนแอ ไม่สามารถเป็นผู้ที่พึ่งพาได้หรือกระทำการสิ่งใดได้ อยู่ในสภาวะที่ไร้อำนาจ ไร้การต่อรอง และเป็นผลให้ผู้หญิงถูกปิดกั้นในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา ด้านการประกอบอาชีพ และถูกสร้างวิถีปฏิบัติ หรือหน้าที่หลักไว้เพียงแค่การรับผิดชอบงานบ้าน ดูแลผู้เป็นสามีให้ขาดตกบกพร่อง

จากการศึกษาสถานภาพและบทบาทของผู้หญิงไทยในสมัยอยุธยาโดยการบันทึกของชาวตะวันตก พบว่า ผู้หญิงสามัญชนจะมีสถานภาพต่างจากผู้หญิงชนชั้นสูง ผู้หญิงสามัญชนจะมีภาระหน้าที่ต่อครอบครัวสูงมากจะต้องรับผิดชอบภาระงานทั้งหลายทั้งปวงด้วยความขยันขันแข็ง ทั้งงานบ้าน งานเรือน งานเพาะปลูก และการงานตามอาชีพ ขณะที่ชายไทยในทัศนะของชาวตะวันตกนั้นมองว่าเป็นผู้เกียจคร้านไม่ชอบทำงาน ยกเว้นแต่งานราชการทหาร ซึ่งในสมัยนั้นมีการแบ่งงานระหว่างผู้หญิงกับผู้ชายอย่างชัดเจน ผู้ชายนั้นจะทำหน้าที่ในงานที่เกี่ยวกับโลหะและสัตว์ การไถนา การล่าสัตว์ การสร้างบ้าน รวมถึงศิลปะทางการปกครอง ส่วนหน้าที่ผู้หญิงนั้นจะเน้นไปที่การเก็บเกี่ยว การปลูกผัก การเตรียมอาหาร การทอผ้า เป็นต้น (สายชล สัตยานุรักษ์, 2558 อ้างในปาจารย์ ชวบุญ, 2561) โดยงานที่ถูกแบ่งในเบื้องต้นนั้นจะเห็นได้ว่างานผู้ชายที่ต้องทำส่วนใหญ่จะอยู่ภายนอกหลังคาเรือน จะมีความแตกต่างจากงานของผู้หญิงที่ภาระของงานจะอยู่ภายในหลังคาเรือน สำหรับโอกาสที่จะได้เรียนหนังสือผู้หญิงจะได้เรียนเพียงวิชางานบ้านการเรือนเท่านั้น มิได้เหมือนกับผู้ชายที่ได้เรียนตำราอ่านเขียนจากพระสงฆ์ ในส่วนของสถานภาพผู้หญิงชนชั้นสูงในอยุธยาจะได้รับการอบรมสั่งสอนทั้งวิชาความรู้และค่านิยมให้เป็นที่ยอมรับในสถานะทางสังคม ผู้หญิงชนชั้นสูงส่วนใหญ่ต้องเข้ามาอยู่ในวัง ซึ่งอาจหมายถึงฝ่ายในด้วยเหตุผลเรื่องความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ สำหรับครอบครัวของชนชั้นสูงนั้นสามีอาจมีภรรยาได้หลายคนตามใจชอบของสามี แต่ภรณาน้อยจะต้องเชื่อฟังหรืออยู่ภายใต้อำนาจภรรยาหลวงแม้แต่ภรรยาพระราชทานก็ต้องอยู่ภายใต้อำนาจของภรรยาหลวงเช่นกัน ในมุมมองของชาวตะวันตกมองว่า แม้ว่าสามีจะมี

ภรรยาหลายคน สิ่งที่ทำให้ภรรยาหลงยอมรับและพึงพอใจ คืออำนาจที่อยู่เหนือบรรดาภรรยาน้อย และสิทธิตามกฎหมายในการได้รับมรดกของภรรยาหลงและบุตรที่มีมากกว่าภรรยาน้อย และบุตรของภรรยาน้อย เมื่อสามีตายภรรยาหลงจะได้รับมรดกของสามีจำนวน 1 ใน 3 สำหรับอนุภรรยา จะได้รับแบ่งจากภรรยาหลงอีกทีหนึ่ง อำนาจของผู้หญิงในชนชั้นปกครอง สังคมสยามไม่อนุญาตให้สตรีขึ้นครองบัลลังก์แม้ว่าจะเป็นพระราชธิดาของพระมหากษัตริย์องค์เดิม (คณะกรรมการอำนวยการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี, 2542) แต่อำนาจที่ได้จะเป็นอำนาจที่ครอบคลุมกิจกรรมในครอบครัวตามค่านิยมของสังคม อีกทั้งผู้หญิงชนชั้นสูงในอดีตจะถูกแบ่งแยกออกจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างเด็ดขาด และถูกบังคับให้ยึดติดกับอุดมการณ์กุลสตรี วิถีปฏิบัติการรักษาพลสวณตัว การเป็นแม่บ้านแม่เรือน และการใช้ชีวิตเพื่อปรนนิบัติรับใช้และเอาอกเอาใจผู้เป็นสามีแต่เพียงเท่านั้น (อาจารย์ ช่วยบุญ, 2561) สิ่งเหมือนกันทั้งผู้หญิงชนชั้นสูงและผู้หญิงชนชั้นสามัญ คือ ผู้หญิงไทยต้องปฏิบัติหน้าที่หลักในด้านการประกอบอาหาร งานบ้านงานเรือน และการเย็บปักถักร้อยซึ่งงานของผู้หญิงชนชั้นสูงจะมีความประณีตกว่า (ปิยะนาถ อังควาณิกุล และสุรเชษฐ์ สุขลาภกิจ, 2552)

ขณะที่ในสมัยรัตนโกสินทร์ภาพลักษณ์ของผู้หญิงในยุคนี้ยังถูกละเมิดสิทธิ ลิดรอนเสรีภาพของสตรี อันเป็นผลมาจากการปกครองแบบชายเป็นใหญ่ และเป็นสังคมที่เป็นแบบผัวเดียวหลายเมีย (Loos, T., 2006) ในขณะเดียวกันผู้หญิงในยุคนี้ที่มากกว่าการเป็นเมียหรือเครื่องมือตอบสนองทางเพศ จะแสดงให้เห็นถึงอำนาจของผู้หญิงจะเพิ่มพูนมากขึ้นเมื่อเป็น “แม่” เนื่องจากลูกชายหรือพระโอรสเจริญพระชันษาขึ้น สามารถมีตำแหน่งหน้าที่ที่สำคัญในราชสำนัก ซึ่งตำแหน่งและอำนาจของแม่จะเพิ่มพูนตามลูกไปด้วย (องค์ บรรจุน, 2550) อีกทั้งในยุคนี้ผู้ชายจะมีโอกาสเป็นผู้แทน และมีอิสรภาพเหนือสมาชิกของครอบครัวมากกว่าผู้หญิงแม้กฎหมายจะกำหนดว่าแม่มีอิสระเหนือลูก แต่ขณะเดียวกันก็กำหนดให้สามีเป็นอิสระเหนือภรรยา ส่วนใหญ่ผู้เป็นพ่อและสามีมักจะเป็นผู้มีอาวุโสที่สุดในครอบครัวและเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงสำคัญในการผลิตของครอบครัว จึงได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ดูแลจัดการการผลิตและจัดสรรผลประโยชน์ของครอบครัว (ดวงทอง เหล่าวรรณะกุล, 2539) ขณะที่ทางด้านการศึกษานั้นผู้หญิงได้รับการศึกษาที่มากขึ้น แต่ก็ถูกจำกัดอยู่ในวงแคบ เพราะการศึกษาเป็นพื้นที่เฉพาะของผู้หญิงชนชั้นสูงที่ได้เรียนรู้การอ่านและการเขียนภาษาไทย การเรียนเลข ประวัติศาสตร์ การเมืองการปกครอง ในสมัยนั้นโรงเรียนสำหรับสอนผู้หญิง

เป็นการเฉพาะยังไม่มี คนทั้งหลายนับถือกันมาแต่โบราณว่า การศึกษาและอบรมสำหรับเด็กผู้หญิง ไม่มีที่ไหนเหมือนในพระบรมมหาราชวัง จนมีคำเปรียบเทียบเมื่อสรรเสริญกิริยามารยาทของผู้หญิงสาวว่า “เหมือนผู้หญิงชาววัง” (เสงี่ยม คุมพวาส, 2512) ขณะที่ผู้หญิงสามัญชนไม่นิยมเข้ารับการศึกษาในด้านอักษรวิธี แต่จะเรียนในส่วนที่เป็นงานบ้านงานเรือน การเย็บปักถักร้อย และเมื่อไถ่ถอนเรือนก็จะเรียนในด้านการปรนนิบัติรับใช้สามี แต่ต่อมาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระองค์โปรดให้มีการจัดตั้งโรงเรียนสตรีสุนันทาลัย ในพ.ศ. 2423 เพื่อให้ผู้หญิงได้เข้าถึงระบบการศึกษามากขึ้น ส่วนหนึ่งเป็นผลพวงของการล่าอาณานิคมที่มีการปฏิรูปทางการศึกษาให้เป็นที่ทัดเทียมกับชาวตะวันตก ทำให้ผู้หญิงได้แสดงความสามารถในด้านต่าง ๆ มากกว่าในอดีต ส่วนหลักสูตรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ การอ่าน เขียน เลข ภาษาไทย ภูมิศาสตร์ วาดเขียน พลศึกษา แต่สิ่งที่หนีไม่พ้น คือ วิชาแม่บ้านแม่เรือนที่มีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เช่น การเย็บปักถักร้อย การทำอาหารคาวหวาน การซักรีดเสื้อผ้า การทำความสะอาดบ้านเรือน และวิธีการปลูกต้นไม้ (ปาริชาติ ชัยบุญ, 2561)

จะเห็นได้ว่าตั้งแต่ที่สังคมใช้หลักเกณฑ์ทางเพศ และหลักของสตรีศาสตร์เป็นตัวกำหนด ทำให้สถานภาพ และบทบาทของผู้หญิงก็ถูกจำกัด เป็นผลให้สถานภาพและบทบาทดังกล่าวมีหน้าที่เพียงแค่ดูแลบ้านเรือน ปรนนิบัติผู้เป็นสามีงาน หลักของผู้หญิงก็จะถูกกำหนดไว้เพียงแค่งานในบ้าน เป็นส่วนใหญ่ ถึงแม้ว่าการศึกษาจะเข้ามามีบทบาทให้ผู้หญิงได้มีความรู้ที่เพิ่มมากขึ้นในหลาย ๆ ด้าน แต่ความเป็นแม่ศรีเรือน ความเป็นกุลสตรี และการปรนนิบัติสามียังคงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และเมื่อกล่าวถึงการศึกษา ก็คงต้องย้อนกลับไปในช่วงยุคที่การศึกษาได้เข้ามามีบทบาทกับผู้หญิง แต่อย่างไรก็ตามการศึกษาดังกล่าวนั้นก็ยังคงถูกจำกัดไว้เพียงแค่ผู้คนในชนชั้นสูงทำให้การศึกษาก็ยังไม่สามารถเข้าถึงทุกคนในสังคม เป็นผลให้การที่จะได้รับความรู้ที่เทียบเท่ากับผู้ชายคงเป็นเรื่องที่ยากในผู้หญิงที่มีฐานะทางชนชั้นที่ต่ำในสังคม อันส่งผลให้บทบาทของผู้หญิงกลุ่มนี้นั้นมีหน้าที่เพียงแค่ดูแลบ้านเรือนและผู้ที่เป็นสามี จวบจนมาถึงในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถือว่าเป็นโอกาสที่ดีแก่สามัญชนทั่วไปที่จะได้เข้ารับการศึกษาเพราะมีการจัดตั้งโรงเรียนเกิดขึ้น

ในทัศนะของผู้เขียนเห็นว่าส่วนหนึ่งมาจากกระแสของอาณานิคมตะวันตกที่มีส่วนทำให้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวต้องทำการปฏิรูปทางการปกครองและการศึกษาเพื่อที่จะผลิตบุคคลให้มีความรู้ และการศึกษาทัดเทียมกับนานาประเทศ แต่เมื่อมองถึงหลักสูตรของวิชาการ

เรียนการสอนนั้น วิชางานบ้านเรือนก็ยังคงเป็นอีกหนึ่งวิชาที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ อีกทั้งวิชาดังกล่าวได้บรรจุให้ผู้เรียนได้ศึกษาทั้งในภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการศึกษางานบ้านงานเรือนนั้นเป็นวิชาที่สำคัญอย่างมากและไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ สำหรับสตรีในยุคสมัยดังกล่าว ในห้วงเวลาของปัจจุบันเองวิชางานบ้านงานเรือนก็ยังคงถูกบรรจุไว้ในการศึกษาของไทยซึ่งมีชื่อวิชาว่า “การงานอาชีพ และเทคโนโลยี” ที่ให้เด็กไทยทุกคนได้เรียนรู้เกี่ยวกับงานบ้าน งานเรือน การทำอาหาร การเย็บปักถักร้อย ฯลฯ แต่พลวัตที่เปลี่ยนแปลงไปก็คือ เด็กผู้ชายได้เรียนรู้งานบ้านงานเรือนพวกนี้เฉกเช่นเดียวกันกับผู้หญิง มิได้บังคับให้เพศหญิงได้เรียนรู้เป็นเพศเดียวดังเช่นแต่ก่อน ซึ่งเป็นการบังคับให้ทั้งสองเพศได้เรียนรู้ร่วมกัน ส่วนหนึ่งผู้เขียนมองว่าสิ่งที่เกิดขึ้นย่อมเป็นสิ่งที่ดีที่สังคมได้เปิดโอกาส ให้ผู้ชายได้เรียนรู้เรื่องพวกนี้ผ่านทางการศึกษา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเรียนรู้ที่มีได้จำกัดที่เพศใดเพศหนึ่ง แต่เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนสามารถเรียนรู้สิ่งพวกนี้ได้ แต่ปัญหาที่ยังคงอยู่ในสังคมไทยและปฏิเสธไม่ได้ในปัจจุบันก็คือ บรรดาผู้ใหญ่ย่อมคาดหวังให้เพศหญิงมีความถนัดและเก่งในเรื่องของงานบ้านงานเรือน การทำอาหาร งานเย็บปักถักร้อย ความเป็นแม่ศรีเรือนที่สูงกว่าเพศชาย

ภาพลักษณ์ของผู้หญิงที่จะต้องเป็น “แม่ศรีเรือน” นอกจากจะเป็นคำกล่าวที่พูดให้หญิงไทยทุกคนต้องจดคิดแล้ว ยังเป็นมาตรฐานทางสังคมที่ให้หญิงไทยทุกคนจะต้องมีคุณสมบัติดังกล่าวเป็นหลักปฏิบัติ กล่าวคือ หญิงไทยจะต้องอยู่กับเรือน คอยดูแลทำความสะอาดบ้านเรือน ทำอาหาร และปรนนิบัติผู้เป็นสามี ไม่ให้ขาดตกบกพร่อง ถ้าหญิงคนใดปฏิบัติตามหลักดังกล่าวได้ สังคมก็จะพากันชื่นชมและชมเชยว่า “มีความเป็นแม่ศรีเรือนอยู่ในตัวเอง” ขณะเดียวกันคำว่า “แม่ศรีเรือน” ก็ได้ไปกดทับผู้หญิงที่ไม่มีคุณสมบัติดังกล่าว ตามหลักปฏิบัติของแม่ศรีเรือน ผู้หญิงกลุ่มนี้ก็จะถูกประณามหรือถูกต่อว่าจากสังคม ด้วยคำกล่าวที่ว่า “ไม่มีความเป็นแม่เสียเรือนเอาเสียเลย” บางครั้งคำต่อนี้นี้อาจถูกพาดพิงไปถึงวงศ์ตระกูล จึงส่งผลให้ความเป็นแม่ศรีเรือนนั้นต้องเป็นคุณสมบัติหรือหลักปฏิบัติที่ผู้ไทยทุกคนพึงจะมี

วาทกรรมดังกล่าวถูกทำให้เป็นแบบแผน และหลักปฏิบัติที่สืบทอดกันมานับตั้งแต่อดีต ซึ่งในอดีตหลักปฏิบัติว่าด้วยความเป็นแม่ศรีเรือนจะเห็นว่ามีสำคัญอย่างมาก ทั้งมาในรูปแบบของคำสั่งสอนที่เกิดจากครอบครัวหรือบทเรียน อีกทั้งวาทกรรมดังกล่าวมีอำนาจสามารถตัดสินเชิงคุณค่าในตัวของผู้หญิง ซึ่งความสามารถของผู้หญิงแต่ละคนที่มีนั้นอาจแตกต่างกัน แต่ด้วยแบบแผน

วัฒนธรรมของไทยที่สร้างคุณสมบัติของแม่ศรีเรือนเป็นหลักปฏิบัติที่หญิงไทยพึงจะมี ถ้าหญิงไทยคนใดไม่สามารถมีคุณสมบัติดังกล่าว หรือไม่สามารถปฏิบัติตามหลักการดังกล่าวได้หญิงผู้นั้นก็จะกลายเป็นบุคคลที่ไม่ดีทางสังคม ท้ายที่สุดเมื่อคุณสมบัติ และหลักปฏิบัติดังกล่าวจึงจะมีในหญิงไทยทุกคนในสังคม ทำให้ในสังคมล้วนมีจิตสำนึกหรือความคิดที่เป็นอย่างเดียวกันว่าผู้หญิงทุกคนจะต้องเก่งเรื่องงานบ้าน สามารถทำอาหารได้ และดูแลผู้เป็นสามีได้เป็นอย่างดี ซึ่งข้อปฏิบัติดังกล่าวหรือคุณสมบัติเหล่านี้ก็กลายเป็นสิ่งการันตีว่าผู้หญิงทุกคนจะต้องมีความเป็นแม่ศรีเรือนอยู่ในตัว ท้ายที่สุดแล้วสิ่งนี้ถูกยอมรับและมองว่าเป็นความจริงทางสังคม คือ ผู้หญิงไทยจะต้องมีความเป็นแม่ศรีเรือนอยู่ในตัว ด้วยชนบประเพณี วัฒนธรรม และค่านิยมของคนไทยในสังคมที่สร้างกรอบ กฎเกณฑ์ให้เพศหญิง ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ดังกล่าว มันส่งผลให้เพศหญิงกลายเป็นเพศที่ด้อยค่า และมีอำนาจการต่อรองที่น้อยกว่าเพศชาย ซึ่งสะท้อนออกมาตามแนวคิดดังต่อไปนี้

1. “แม่ศรีเรือน” ภาพสะท้อนแนวคิดระบบชายเป็นใหญ่ คือ ระบบสังคมภายใต้กฎระเบียบที่ผู้ชายมีอำนาจเหนือผู้หญิง แสดงให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้หญิงและผู้ชายผ่านสถาบันครอบครัว และสถาบันการเมืองการปกครอง โดยเฉพาะในด้านสถาบันครอบครัวที่ได้ประกอบสร้างพื้นที่ให้กับผู้หญิงอย่างค่อนข้างจำกัด ในอดีตพบว่า พื้นที่ที่ผู้หญิงสามารถแสดงออกถึงคุณค่าและการสร้างความมีตัวตนได้ก็คือ “บ้าน” หรือ “เรือน” ผ่านหน้าที่ความรับผิดชอบด้วยการเอาใจใส่งานบ้านงานเรือน ดูแลเรื่องอาหารการกิน ภายในครัวเรือนตลอดจนมีหน้าที่ปรนนิบัติสามี และดูแลลูก ซึ่งหากสามารถทำหน้าที่นี้ได้ดีก็จะได้รับการยกย่องว่าเป็น “แม่ศรีเรือน” หรือหญิงผู้มีคุณสมบัติเพียบพร้อมในการครองเรือน การจำกัดพื้นที่ของผู้หญิงภายใต้รากฐานความคิดจากระบบชายเป็นใหญ่ในสังคมทำให้ผู้หญิงต้องยอมจำนนต่อระบบที่กดขี่ความคิดและการแสดงออก

2. การถ่ายทอดองค์ความรู้จากผู้หญิงถึงผู้หญิง สะท้อนภาพการผลิตซ้ำกรรมชายเป็นใหญ่ ระบบชายเป็นใหญ่ได้ใช้อำนาจในการจำกัดพื้นที่ของผู้หญิงจนทำให้ผู้หญิงมีพื้นที่ในการแสดงออกไม่มากนัก โดยมักถ่ายทอดผ่านการดำเนินกิจกรรม เช่น งานครัว งานบ้านงานเรือนจึงเป็นที่มาของการเป็น “แม่ศรีเรือน” ผ่านแนวคิดและทัศนคติจากผู้หญิงผู้หญิงโดยผู้หญิงไทยสมัยก่อนจะได้รับการถ่ายทอดฝีมือการทำอาหารจากผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงในครอบครัวต่อกันมาเป็นทอด ๆ เมื่อยังเป็นเด็กก็เรียนรู้จากการสังเกตและเป็นลูกมือในครัว คอยหยิบจับช่วยเหลือผู้ใหญ่เท่าที่จะทำได้เมื่อโตขึ้นก็เป็นเวลาที่ต้องลงมือทำอาหารด้วยตนเอง การให้บุตรสาวเข้าครัวตั้งแต่เด็ก จึงเป็นการสั่งสม

ประสบการณ์งานครัวจนกระทั่งเกิดความชำนาญทำได้คล่องแคล่ว (วรารัตน์ มหามนตรี, 2557) การเป็นแม่ศรีเรือนของผู้หญิงจึงเปรียบเสมือนกระบวนการหล่อหลอมทางสังคม รูปแบบหนึ่งที่ทำให้ผู้หญิงได้รับรู้ถึงวิธีการมองโลกผ่านบทบาทการเป็นแม่ศรีเรือนมาด้วย และได้กลายเป็นกลไกหนึ่งที่ทำให้เกิดการ “ผลิตวาทกรรมชายเป็นใหญ่” ซึ่งแฝงอยู่ในความคิดของผู้หญิงเนื่องจากการเป็น “แม่ศรีเรือน” สำหรับผู้หญิงไทยนั้นมีจุดประสงค์หลักเพื่อตอบสนองความพึงพอใจของผู้ชายเป็นสำคัญ เมื่อเกิด การถ่ายทอดองค์ความรู้จากรุ่นสู่รุ่นจึงทำให้ทัศนคติเหล่านี้ถูกส่งผ่านไปด้วย

3. “แม่ศรีเรือน” จากคุณสมบัติสู่คุณค่าของผู้หญิง การที่ผู้หญิงถูกจำกัดกรอบในการแสดงตัวตนให้อยู่ในพื้นที่ที่ผู้ชายเป็นผู้กำหนดทำให้เกิดขึ้นในเวลา ต่อมาคือ ผู้หญิงได้สร้างคุณค่าของตนเองในพื้นที่ที่พวกเขาสามารถทำได้ทางหนึ่งภาพดังกล่าวสะท้อนการผลิต วาทกรรมชายเป็นใหญ่ที่ยังกดทับให้ผู้หญิงเข้าไปอยู่ในกรอบอย่างที่ได้กล่าวมาข้างต้น แต่ในอีกทางหนึ่ง ภาพดังกล่าวก็สะท้อนการพยายามต่อสู้กับการ “กดขี่” และการไม่ยินยอมถูกลดคุณค่าในความเป็นมนุษย์โดย เลือกที่จะเชิดชูคุณค่าตนเองเพื่อให้เกิดศักดิ์ศรีและคุณค่าในพื้นที่ของตนเองอันนำมาซึ่งความอยู่รอด เช่น คุณค่าแม่ศรีเรือนในด้านเศรษฐกิจโดยเกิดจากการที่ผู้หญิงต้องฝึกการบ้านการเรือนจนมีทักษะชำนาญ แม้อด้านหนึ่งทักษะดังกล่าวจะมีขึ้นเพื่อเป็นการเตรียมการให้ผู้หญิงทำหน้าที่แม่และภรรยาที่ดี ซึ่งเป็นบทบาทที่ส่งเสริมให้ผู้ชายเป็นใหญ่เหนือผู้หญิง อีกด้านหนึ่งทักษะดังกล่าวก็สามารถแปรเปลี่ยนเป็นวิชาชีพเมื่อได้รับการฝึกฝน จนเกิดความเชี่ยวชาญ เช่น การทำงานบ้าน การเรือน การทำความสะอาด การทำครัว การทำอาหาร การทำงานฝีมือ การทำงานประดิษฐ์ต่าง ๆ เหล่านี้เป็นคุณสมบัติที่เกิดจากการฝึกฝนจนกลายเป็นความเชี่ยวชาญซึ่งมีคุณค่าในด้านเศรษฐกิจ

อย่างไรก็ดี ในปัจจุบันเราจะพบว่า ผู้หญิงได้มีบทบาท และอำนาจการต่อรองที่มากขึ้นเมื่อเทียบกับภาพลักษณ์ในอดีต ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากการการเรียกร้องถึงสิทธิของผู้หญิงที่มาจากแนวคิดที่เรียกกันว่า แนวคิดสตรีนิยม หรือ Feminism ซึ่ง คำว่า “เฟมินิสม์” (Feminism) ได้รับการบัญญัติไว้โดยนักปรัชญาชาวฝรั่งเศสที่ชื่อ ชาร์ล ฟูรีเย ในปี ค.ศ. 1837 โดยปัจจุบันสารานุกรมบริแทนนิกา ซึ่งเป็นสารานุกรมภาษาอังกฤษที่ตีพิมพ์มายาวนาน ได้นิยามความหมายของคำนี้ว่าเป็น “ความเชื่อเรื่องความเท่าเทียมกันระหว่างชายหญิงในด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง” และกลุ่มผู้นิยมแนวคิดนี้ที่เรียกว่า “เฟมินิสต์” (Feminist) (ปิปีซี นิวส์ ไทย, 2563)

สำหรับประเทศไทยการยอมรับสิทธิสตรีนั้นถูกเริ่มตั้งแต่ปี 2475 โดยรัฐธรรมนูญฉบับแรกของประเทศไทยได้ให้สิทธิในการเลือกตั้งแก่คนไทยทุกคน ทั้งสตรีและบุรุษอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่มีบทบัญญัติใดที่ห้ามสตรีในการใช้สิทธิเลือกตั้ง และสิ่งที่ปรากฏชัดเจนที่สุด คือ การส่งเสริมสิทธิสตรีผ่านการแก้กฎหมายมาตรา 276 ในประมวลกฎหมายอาญาเพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิและปกป้องสตรีจากการถูกปฏิบัติไม่เท่าเทียมกันและถูกกดขี่ทางเพศ นอกจากนี้ยังมีการแก้กฎหมายเพื่อสิทธิสตรีในเรื่องการจ้างงาน การคุ้มครองแรงงาน ความเสมอภาคในการทำนิติกรรมสัญญา การรับสวัสดิการการศึกษาของบุตรที่หญิงชายมีความเท่าเทียมกัน การมีส่วนร่วมทางการเมือง การดำรงตำแหน่งทางราชการได้เท่าเทียมบุรุษ เป็นต้น (วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2546)

ในยุคสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ด้วยการเมืองในยุคนี้ต้องการที่จะพัฒนาไปสู่การเป็นรัฐสมัยใหม่ จึงต้องมีการปรับปรุงลักษณะความสัมพันธ์กับนานาชาติประเทศ ทำให้รัฐบาลในยุคนี้ให้ความสำคัญกับสถานภาพของผู้หญิง ประกอบกับการที่รัฐบาลไทยได้ลงนามในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน พ.ศ. 2491 และร่วมรับรองอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิทางการเมืองของสตรี พ.ศ. 2495 ซึ่งท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงคราม ได้รับเลือกให้เป็นประธานสหพันธ์สหประชาชาติที่กรุงเจนีวา และเข้าร่วมเป็นสมาชิกของสหประชาชาติจึงทำให้ต้องปฏิบัติตามพันธะสัญญาต่าง ๆ ที่ลงนามไว้ ซึ่งยุคนี้ถือเป็นอีกยุคหนึ่งที่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับบทบาทเรื่องเพศในสังคม มีการปรับลักษณะหญิงชายให้ต่างกันมากขึ้น เช่น การเปลี่ยนชื่อให้สอดคล้องกับเพศ การพยายามดึงผู้หญิงเข้ามามีส่วนร่วมในโครงสร้างทางการเมืองระดับสูง โดยลักษณะของการเคลื่อนไหวในยุคนี้จะเป็นการผลักดันโดยรัฐ และจะเน้นประเด็นการสื่อสารในแง่ของบทบาทการเป็นภรรยา แม่ และการเป็นแม่พิมพ์ของชาติ โดยมักจะมาในรูปแบบของการจัดตั้งองค์กรสตรี ได้แก่ สำนักร่วมพัฒนธรรมฝ่ายหญิง และสมาคมบัณฑิตสตรีทางกฎหมาย (ใจ อึ้งภากรณ์, 2549)

บทบาทสตรีในยุค 14 ตุลาคม 2516 ซึ่งยุคนี้มีการเคลื่อนไหวของขบวนการนักศึกษา จึงทำให้ในยุคนี้ผู้หญิงเริ่มต้นด้วยหัวใจที่รักความเป็นธรรม ผู้หญิงมีบทบาทการเคลื่อนไหวในหลายรูปแบบ เช่น การจัดนิทรรศการสัปดาห์สงครามอินโดจีน และการคัดค้านจักรพรรดิอเมริกา อีกทั้งยังมีการชูธงของการต่อสู้สังคมนิยมให้เชื่อมโยงกับการต่อสู้ในเรื่องเพศ การรณรงค์ต่อต้านทัศนคติที่มองว่าผู้หญิงเป็นทาสและกดขี่ผู้หญิง ความสนใจหลักของกลุ่มนักศึกษา คือ การเชื่อมโยงกับกลุ่มต่าง ๆ ของสังคมโดยเฉพาะกลุ่มกรรมกรและชาวนาที่เป็นกลุ่มถูกเอารัดเอาเปรียบจากสังคมมากที่สุด ดังนั้น ขบวนการสิทธิสตรีในหมู่คนหนุ่มสาวเป็นขบวนการฝ่ายซ้ายที่สนใจหลายประเด็น ไม่ใช่เน้น

แต่เรื่องเพศเท่านั้น บรรยากาศภายในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในช่วงนั้น กลุ่มนักศึกษาต่างมีการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องเกี่ยวกับสิทธิทางเพศ เช่น การเรียกร้องให้ผู้หญิงสามารถที่จะใส่กางเกงเข้าเรียนได้ ปัญหาบริการทางเพศที่กลุ่มนักศึกษาแต่ละมหาวิทยาลัย เช่น กลุ่มผู้หญิงจุฬา กลุ่มผู้หญิงธรรมศาสตร์ที่ต่างมองว่าเป็นปัญหาที่เกิดจากการกดขี่ตั้งแต่โบราณ ระบบทุนนิยมได้สร้างการซื้อขายทางเพศขึ้นมาซึ่งเป็นหนทางที่ผู้ชายเอาเปรียบผู้หญิงได้ และในยุคนี้เองได้มีการเคลื่อนไหวคัดค้านการประกวดนางงาม โดยมองว่าเป็นกิจกรรมที่ลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ของผู้หญิง

บทบาทสตรีในยุคหลังป่าแตก ยุคเอ็นจีโอหลังจากเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 รัฐบาลได้ควบคุมการเคลื่อนไหวทางการเมือง ทำให้อดีตฝ่ายซ้ายได้สร้างองค์กรพัฒนาเอกชนหรือเอ็นจีโอขึ้น ซึ่งการทำงานของเอ็นจีโอที่เกี่ยวข้องกับสตรี สำหรับในยุคนี้ได้มีการก่อตั้งมูลนิธิหรือองค์กรต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ดังนี้

1. มูลนิธิเพื่อนหญิง เป็นองค์กรพัฒนาเอกชนในการมีบทบาทพิทักษ์สิทธิและให้ความช่วยเหลือกับสตรีที่ตกอยู่ในภาวะวิกฤต เช่น จากภัยคุกคามทางเพศ การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ ปัญหาสามีทอดทิ้งหรือทำร้าย ทุพติ ปัญหาการถูกล่วงละเมิดและบังคับค้าประเวณี โดยมูลนิธิได้นำข้อมูลเผยแพร่ต่อสาธารณชนและต่อภาครัฐ เพื่อผลักดันให้มีการกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติที่เป็นจริงมากขึ้น

2. มูลนิธิผู้หญิง เป็นองค์กรพัฒนาเอกชนด้านสตรีอีกองค์กรหนึ่งที่ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้หญิง และเด็กที่ประสบปัญหา ตลอดจนรณรงค์ให้สังคมตระหนักถึงปัญหาที่ผู้หญิงเผชิญอยู่ในสังคมปัจจุบัน เช่น ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ความรุนแรงทางเพศในรูปแบบต่าง ๆ โดยเมื่อเดือนมีนาคม 2527 ได้มีการจัดตั้ง “ศูนย์ข่าวผู้หญิง” เพื่อให้ข้อมูลแก่ผู้หญิงที่ต้องการไปทำงานในต่างประเทศ ป้องกันไม่ให้ผู้หญิงถูกล่วงละเมิดเข้าสู่การค้าประเวณี และยังมีการจัดทำโครงการ “บ้านพักผู้หญิง” เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ผู้หญิงที่ประสบปัญหาถูกสามีทุพติ และรณรงค์เผยแพร่ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวอีกด้วย

3. Empower เป็นองค์กรที่ทำงานกับผู้หญิง โดยมุ่งเน้นไปยังกลุ่มผู้หญิงบริการทางเพศ เน้นศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และรณรงค์สิทธิในการตั้งสภาพแรงงานเป็นหลัก

บทบาทของผู้หญิงผ่านการเคลื่อนไหวทางสังคมได้สะท้อนปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสิทธิสตรีได้มีมาอย่างต่อเนื่อง แต่สำหรับประเด็นปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศ ได้เริ่มมีการเคลื่อนไหวของ

คุณซินดี้ (สิรินยา บิชอป) โดยสาเหตุมาจากการนำเสนอข่าวผ่านสื่อมวลชนที่มีเนื้อหาของการออกมาตักเตือนให้ผู้หญิงแต่งตัวเรียบร้อยและมิดชิดในช่วงเทศกาลสงกรานต์ เพื่อป้องกันไม่ให้โดนลวนลาม คุณซินดี้ (สิรินยา บิชอป) จึงได้โพสต์วีดีโอลงบน Facebook Fan page “Cindy Sirinya Bishop” และแสดงความเห็นว่า “ผู้หญิงมีสิทธิ์ที่จะแต่งตัวแบบไหนก็ได้ที่มันไม่อนาจาร และไม่ผิดกฎหมาย ผู้ชายต่างหากที่ควรคิดว่าเขากำลังทำอะไรอยู่” การโพสต์ครั้งนี้ได้มีการติดแฮชแท็กที่กลายเป็นจุดเริ่มต้นของกระแส #DontTellMeHowToDress #TellMenToRespect ที่สะท้อนให้สังคมไทยเห็นว่า ไม่ต้องมาสอนว่าผู้หญิงควรจะแต่งตัวแบบไหน แต่ควรสอนผู้ชายให้เคารพสิทธิของผู้หญิงต่างหาก และในปัจจุบันมีการรวมกลุ่มของผู้หญิงที่ชื่อว่า “กลุ่มผู้หญิงปลดแอก” เป็นคณะที่มีการขับเคลื่อนโดยผู้หญิงและเพื่อผู้หญิงเท่านั้น จึงก่อให้เกิดการเปลี่ยนชื่อใหม่เป็น “เฟมินิสต์ปลดแอก” เพื่อเป็นการสร้างภาพจำและความเข้าใจใหม่ ตลอดจนขยายแนวร่วมที่ต้องการเรียกร้องความเท่าเทียมทางเพศในมิติของเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองให้กับทุกคน ไม่ว่าจะอยู่ในเพศ ชนชั้น อายุ หรือสาขาวิชาชีพใด (ณัฐรุจา วีระธรรม, 2563) อีกทั้งในปัจจุบันได้มีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) อยู่ในเป้าหมายที่ 5 ว่าด้วยการบรรลุความเท่าเทียมระหว่างเพศ และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สตรีและเด็กหญิง (Achieve Gender Equality and Empower all Women and Girls) มีเป้าประสงค์ที่ครอบคลุมประเด็นเรื่องการยุติการเลือกปฏิบัติ และขจัดความรุนแรงทุกรูปแบบต่อผู้หญิงและเด็กหญิง ยอมรับและให้คุณค่าต่อการดูแลและทำงานบ้านแบบไม่ได้รับค่าจ้าง การมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพในการเป็นผู้นำและการตัดสินใจในทุกระดับ การเข้าถึงสุขภาพทางเพศและอนามัยการเจริญพันธุ์โดยถ้วนหน้า ขณะที่ยุทธศาสตร์ชาติก็ได้วางรากฐานการส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศเช่นเดียวกัน โดยมีแนวทางปฏิบัติ ได้แก่ การพัฒนา ส่งเสริม และสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนในสังคม ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชนและภาคประชาสังคม ร่วมเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนให้คนไทยทุกเพศ ทุกวัยมีเจตคติที่เคารพความเท่าเทียมระหว่างเพศ เป็นสังคมที่เปิดโอกาสให้สตรีเข้ามามีส่วนร่วมในมิติต่าง ๆ อย่างเต็มศักยภาพ และมีศักดิ์ศรี ซึ่งจะนำไปสู่ความเสมอภาคด้านครอบครัว ชุมชน เศรษฐกิจ สังคมและการเมืองเป็นการลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความเป็นธรรมในทุกมิติ (คณะกรรมการกำกับดูแลงานด้านความเสมอภาคระหว่างหญิงชายและความเท่าเทียมระหว่างเพศของสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2564)

จะเห็นได้ว่าวาทกรรมแม่ศรีเรือนที่เกิดขึ้นได้ส่งผลเสียอย่างมากต่อเพศหญิง เมื่อสังคมวัฒนธรรมได้ตีกรอบบทบาท และหน้าที่ให้กับเพศหญิง ทำให้เพศหญิงไม่มีทางเลือกจึงจำเป็นต้องปฏิบัติตามกรอบทางสังคม และเมื่อปฏิบัติตามแล้วผลที่ได้ คือ เพศหญิงต้องตกอยู่ในอำนาจของเพศชาย การกระทำใดที่ฝ่ายชายทำผิด เช่น การนอกใจ การทำร้ายร่างกาย หรือการขายภรรยาของตน เพื่อชดใช้หนี้หรือนำเงินมาเล่นการพนัน กลับกลายเป็นสิ่งที่ไม่ผิดและสังคมก็ยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้นว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดา โดยฝ่ายหญิงเองนั้นไม่มีสิทธิที่จะต่อสู้หรือถกเถียง ชีวิตของฝ่ายหญิงเมื่อออกจากเรือนหรือได้รับการแต่งงาน ชีวิตนั้นก็มิได้เป็นอิสระต่อไป ต้องตกเป็นทาสรับใช้สามีคอยเอาอกเอาใจปรนนิบัติสามีเสียทุกอย่างตามวาทกรรมของแม่ศรีเรือน ซึ่งในทัศนะของผู้เขียนจึงเห็นว่าวาทกรรมดังกล่าวนี้ที่ได้รับการตรึงตราทางสังคม และมองว่าเป็นสิ่งที่มั่นคงส่งผลกระทบ ในเชิงลบต่อชีวิตของเพศหญิงอย่างมาก วาทกรรมนี้ไม่ได้คำนึงถึงหลักของความถูกต้อง สิทธิเสรีภาพที่เพศหญิงพึงจะมีพึงจะได้รับ การปฏิบัติของสามีที่มีต่อภรรยาตนเองกลายเป็นสิ่งกดขี่ ข่มเหงจิตใจ และร่างกายของผู้เป็นภรรยา ทำให้เพศหญิงกลายเป็นเพศที่ด้อยค่าจากสังคมและเพศตรงข้าม ซึ่งสังคมและเพศตรงข้ามได้ มองข้ามในเรื่องนี้ และนึกเสมอว่าหลักปฏิบัติที่ว่าด้วยความเป็นแม่ศรีเรือน คือหลักปฏิบัติที่ถูกต้อง เป็นแบบแผนที่ปฏิบัติมาอย่างช้านาน และเป็นสิ่งที่ทรงคุณค่าในสังคมไทย

ในปัจจุบันนี้เองวาทกรรมนี้ได้เลือนหายไปบ้างด้วยอิทธิพลต่าง ๆ หรือโอกาสที่เกิดขึ้นในสังคมไทยไม่ว่าจะเป็นการเรียกร้องเรื่องความเท่าเทียมทางเพศ บริบทค่านิยมทางสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงไป หรือโอกาสทางการศึกษาที่ผู้หญิงไทยสามารถเรียนรู้ได้เทียบเท่ากับผู้ชาย ส่งผลให้ความสามารถของผู้หญิงในด้านสติปัญญา ความรู้ มีคุณสมบัติที่เก่งและฉลาดได้เท่ากับผู้ชาย ถ้ามีการเปรียบเทียบเป็นรายบุคคลผลที่ออกมา คือ ผู้หญิงในสมัยนี้มีความสามารถมากกว่าผู้ชายเสียอีก และผลพวงจากสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นส่งผลให้ผู้หญิง สามารถออกมาทำงานนอกบ้าน หาเลี้ยงตนเองได้ ไม่ต้องเป็นช่างเท้าหลังให้ผู้เป็นสามีหาเงินมาเลี้ยงดู ดังนั้น บทบาทและหน้าที่ของผู้หญิงจึงมิได้อยู่แค่ในเรือนเหมือนดังอดีต อีกทั้งในปัจจุบันสังคมยังยอมรับมากขึ้นในเรื่องของความถนัดของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกัน มีเพียงส่วนน้อยที่ยังคาดหวังให้ผู้หญิงจะต้องเก่งเรื่องงานบ้าน ตามคุณสมบัติของแม่ศรีเรือน มีเพียงเป็นคำพูดและหลักการคำสอนเท่านั้นที่ผู้เป็นพ่อแม่หรือผู้ใหญ่ในครอบครัวสั่งสอนเราในช่วงวัยเด็กให้พอมีคุณสมบัติดังกล่าวติดตัวไว้บ้าง เมื่อต้องออกไปอาศัยอยู่ที่อื่นที่มีใช้บ้านตนเองเพื่อให้เราสามารถช่วยเหลือตนเองได้บ้าง แต่ถ้าในมุมมองของสังคมคุณสมบัติดังกล่าวก็

ยังคงถูก คาดหวังว่าหญิงไทยทุกคนจะต้องมีคุณสมบัติหรือหลักปฏิบัติว่าด้วยแม่ศรีเรือนติดตัวมา บ้างเมื่อมีครอบครัว เป็นของตนเอง วาทกรรม “แม่ศรีเรือน” ถ้ามองตามข้อเท็จจริงวาทกรรมดังกล่าวมีเพียงแค่หลักทางศีลธรรม เท่านั้นที่ทำให้ผู้หญิงดูอ่อนแอน้อยกว่าผู้ชาย แต่สิ่งที่มีอำนาจมากที่สุด คือ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และค่านิยมที่มากดทับให้ผู้หญิงดูด้อยค่ากว่าเพศตรงกันข้าม ซึ่งวาทกรรมดังกล่าวมีผลต่อดีอย่างมาก แต่ในปัจจุบันวาทกรรมดังกล่าวก็ยังคงแฝงอยู่ทางสังคมไทยอยู่บ้าง เช่น การลงพื้นที่สำรวจความคิดเห็นของมูลนิธิหญิงชายก้าวไกล ที่ได้ลงพื้นที่สำรวจความคิดเห็นต่อการทำงานบ้านของกลุ่มผู้ชายวัย 18-50 ปี ในกรุงเทพฯ และปริมณฑล จำนวน 1,995 คน ในเดือนพฤศจิกายน ปี 2562 พบว่า 53.5% มองว่าผู้หญิงที่ดีต้องเป็นแม่ศรีเรือน ทำงานบ้าน 47% มองว่าผู้ชายมีหน้าที่หาเงินเลี้ยงครอบครัว และ 1 ใน 3 หรือ 37.5% มองว่าถึงผู้หญิงจะทำงานนอกบ้าน แต่งานบ้านก็ยังเป็นเรื่องของผู้หญิงอยู่ดี รวมถึง 33.2% ระบุว่า งานบ้านไม่ใช่หน้าที่ของผู้ชาย แต่เป็นหน้าที่ของผู้หญิง (พัชญ์สิตา ไพบูลย์ศิริ, 2562) ในแง่ของสถาบันทางการศึกษา กฎระเบียบของผู้หญิงจะมีความเคร่งครัดกว่าผู้ชาย เช่น ทรงผม การแต่งกาย มารยาท คุณสมบัติที่เด็กผู้หญิงพึงจะมี รวมถึงการสร้างเนื้อหาในหนังสือเรียน ที่พบว่ามีการสร้างความแตกต่างให้ผู้ชายอยู่เหนือผู้หญิงอย่างชัดเจน แบบเรียนมิได้ส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ โดยที่ความแตกต่างนั้น พบได้ดังนี้

1. ความแตกต่างกันระหว่างเพศด้านอารมณ์ ลักษณะนิสัย คือ เพศชาย ชอบเล่นกีฬา ใช้พละกำลัง ที่ทำลาย ส่วนเพศหญิง จะทำกิจกรรมที่ใช้พละกำลังน้อย เช่น เล่นขายของ ทำอาหาร เล่นตุ๊กตา
2. ความแตกต่างด้านบทบาทหน้าที่ พบว่า เพศชาย เป็นผู้นำครอบครัว หารายได้เลี้ยงครอบครัว ส่วนเพศหญิง ดูแลความสะอาดในบ้าน ช่วยเก็บออมและหารายได้เลี้ยงครอบครัว ทำอาหารให้ทุกคนรับประทาน
3. ความแตกต่างด้านพฤติกรรมทางเพศนำไปสู่การล่วงละเมิดทางเพศ พบเนื้อหาการแต่งกายหล่อแหลม ยั่วอารมณ์ทางเพศของเพศหญิง คือ ในแบบเรียนระบุว่า ผู้หญิงต้องรู้จักรักษานวลสงวนตัว แต่งกายไม่รัดรูป ไม่เปิดเผยเนื้อตัวมากเกินไป ระมัดระวังตนเองไม่ปล่อยตัวปล่อยใจตามอารมณ์ นอกจากนี้ การใช้ภาพประกอบในหนังสือเรียน ยังผูกขาดให้ผู้หญิงเป็นบทบาทของแม่ดูแลลูก ทำงานบ้าน ใช้ชีวิตในบ้าน ส่วนผู้ชายเป็นหัวหน้าครอบครัว ทำงานนอกบ้าน ใช้ชีวิตนอกบ้าน หารายได้ ซึ่งเนื้อหาแบบเรียนถือเป็นเป้าหมายสำคัญในการสร้างเสริมเจตคติ มิติหญิงชาย

ความเสมอภาคระหว่างเพศ ผ่านโรงเรียน สื่อการสอน โครงสร้างโรงเรียนและแบบเรียนที่ใช้จากรุ่นสู่รุ่น และสิ่งสำคัญ คือ บุคลากรทางการศึกษาล้วนมีผลต่อความรู้สึกนึกคิดของนักเรียน (เวิร์คพอยท์ทูเดย์, 2563) หรือในแง่การทำงาน ผู้หญิงยังถูกยอมรับน้อยในเรื่องของการเป็นหัวหน้างานหรือผู้บริหารองค์กรขนาดใหญ่ ส่วนบทบาทสตรีในทางการเมืองของไทย มีข้อจำกัดในเรื่องวัฒนธรรมทางการเมือง ที่เป็นการปลูกฝังความคิด ความเชื่อที่ว่าไม่มีความเสมอภาคทางเพศ ด้วยความเชื่อที่ว่าอำนาจและการบริหารกิจการบ้านเมืองต้องเป็นผู้ชายเท่านั้น และข้อจำกัดทางกฎหมาย ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช 2560 ได้กำหนดสิทธิของสตรียอมมีสิทธิหน้าที่และความเสมอภาคเท่าเทียมบุรุษ ในทางการเมือง รวมทั้งการจัดทำบัญชีรายชื่อพรรคการเมืองจะต้องคำนึงถึงความเท่าเทียมกันระหว่างชายและหญิง คำว่า “คำนึงถึง” เป็นบทบัญญัติที่ไม่ชัดเจน ทำให้ไม่สามารถนำไปบังคับใช้ได้ และไม่ปรากฏบทบัญญัติในกฎหมายพรรคการเมือง และพรรคการเมืองยังไม่ได้ให้ความสนใจต่อความเสมอภาคเท่าเทียมทางเพศเท่าที่ควร รวมทั้งลักษณะบทบาทสตรีในทางการเมืองก็มีปัญหาความเป็นผู้นำและการขาดแรงบันดาลใจ ทำให้สตรีมีบทบาทในทางการเมืองน้อยเมื่อเทียบกับต่างประเทศ ถึงแม้ว่าวาทกรรมดังกล่าวดูเหมือนว่าจะจางหายไปบ้างแต่ความเป็นแม่ศรีเรือนนั้นก็ยังคงถูกผลิตจากบทละคร นวนิยาย วรรณกรรม รวมถึงการศึกษาไทยที่ยังบรรจุหลักปฏิบัติ หรือคุณสมบัติดังกล่าวอยู่ในบทเรียน หรือสังคมไทย

สรุปผล

สังคมไทยนั้นได้คาดหวังกับการปฏิบัติตนของเพศหญิงเป็นอย่างมากในอดีต ซึ่งมักปลูกฝังให้ผู้หญิงพึงปฏิบัติตามวิถีแนวทางสังคมที่ได้กำหนดขึ้น กดทับความรู้ความสามารถของเพศหญิง ให้เพศหญิงมีหน้าที่หลักในการดูแลบ้านเรือน ประนินัติผู้เป็นสามี และบั่นทอนคุณค่าด้วยการมองว่าผู้หญิงเป็นเพศที่อ่อนแอ สร้างภาพลักษณ์ให้ผู้หญิงต้องอ่อนหวาน สุภาพ เรียบร้อย และถ้าผู้หญิงคนใดปฏิบัติตนผิดแปลกไปจากนี้สังคมก็จะประณาม หรือว่าร้าย ขณะที่ในปัจจุบันพบว่า วาทกรรมแม่ศรีเรือนได้ลดลงไปบ้างในสังคมส่วนหนึ่งเกิดจากการเรียกร้องของผู้หญิงที่เกิดในยุคต่าง ๆ ทาง การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง รวมไปถึงการเปลี่ยนวิถีแนวทางปฏิบัติเพื่อให้ทัดเทียมกับตะวันตก ขณะที่ในปัจจุบันภาพลักษณ์ และวิถีทางปฏิบัติของผู้หญิงได้เปลี่ยนไปอย่างมาก ผู้หญิงมิได้ถูกจำกัดให้ทำงานเพียงแคในบ้านเท่านั้น ผู้หญิงสามารถประกอบอาชีพเป็นของตนเองได้ สามารถออกนอกบ้านไปเจอกับสังคมที่หลากหลายมากขึ้น มิได้เป็นเพียงช้างเท้าหลังอย่างในอดีต

บทบาทของผู้หญิงได้รับการยอมรับมากขึ้นในสังคมไทย สังเกตได้จากการยอมรับผู้หญิงให้มีบทบาททางด้านการเมืองการปกครอง การบริหารท้องถิ่น หรือตามองค์เอกชนก็ดี แต่ในบางครั้งก็อดไม่ได้ที่จะยังคงมีในเรื่องของการถูกดูแคลนผู้หญิง การไม่ยอมรับความสามารถ ทำให้ผู้หญิงหลายคนขาดความมั่นใจในตนเองอยู่ ซึ่งปัญหาเหล่านี้สังคมไทยควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน อย่างไรก็ตาม สังคมไทยก็ยังคงคาดหวังให้ผู้หญิงมีคุณสมบัติของการเป็นแม่ศรีเรือนอยู่ การกำหนดให้ผู้หญิงต้องเก่งงานในบ้าน การดูแลผู้เป็นสามีเพื่อมิให้เกิดปัญหาทางครอบครัว การเรียนรู้การทำอาหาร การมีเสน่ห์ปลายจวัก เตรียมความพร้อมเพื่อที่จะออกไปมีครอบครัวเป็นของตนเอง ซึ่งเรามักจะได้ยินคำเหล่านี้จากผู้สูงอายุ หรือคนในบ้านอยู่เสมอ แม้กระทั่งในบทนวนิยาย บทละคร หรือในบทเรียนผ่านการศึกษาก็ยังคงเชิดชูผู้หญิงที่มีความเป็นแม่ศรีเรือนอยู่

เอกสารอ้างอิง

- เวิร์คพอยท์ ทูเดย์. (2563). *พบหลักสูตรแบบเรียนไทย เนื้อหาสดทอนคุณค่าผู้หญิง ตอกย้ำความเชื่อชายเหนือกว่า*. เข้าถึงได้จาก <https://workpointtoday.com/textbook/>
- เส่งี่ยม ดุมพาส. (2512). *ราชประวัติพัตติในสมเด็จพะปิยะมหาราช*. กรุงเทพฯ : เสริมวิทยบรรณาการ.
- ใจ อึ้งภากรณ์ และคณะ. (2549). *ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ประชาธิปไตยแรงงาน.
- คณะกรรมการกำกับดูแลงานด้านความเสมอภาคระหว่างหญิงชายและความเท่าเทียมระหว่างเพศของสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2564). *แผนแม่บทการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย พ.ศ. 2561-2565 สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี*. เข้าถึงได้จาก <https://spm.thaigov.go.th/FILEROOM/spm-thaigov/DRAWER004/GENERAL/00001/00001237.PDF>
- คณะกรรมการอำนวยการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี. (2542). *จดหมายเหตุของโยสต์ สเคาเติน ใน ประชุมพงศาวดารฉบับกาญจนาภิเษก เล่ม 1*. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.

- ณัฐรุจา วีระธรรม (2563). *การสื่อสารกับการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ในประเด็นเรื่อง สิทธิสตรีในสังคมไทย: กรณีศึกษา กลุ่มเฟมินิสต์ปลดแอก*. (วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสื่อสารมวลชน). คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ดวงทอง เหล่าวรรณกุล. (2539). *ผู้หญิงสามัญชนในเมืองแถบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาสมัยรัชกาลที่ 3-5*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปิยชี นิเวศ ไทย. (2563). *เฟมทวิต : ประวัติศาสตร์ของแนวคิดสตรีนิยม และปมขัดแย้งในสังคมไทย*. เข้าถึงได้จาก <https://www.bbc.com/thai/international-53153218>
- ปิยะนาถ อังควาณิกุล และสุรเชษฐ์ สุขลาภกิจ. (2552). ภาพลักษณ์สตรีไทยจากเอกสารชาวตะวันตกสมัยอยุธยา. *วารสารประวัติศาสตร์*, 34(1), 59-78.
- พัชญ์สิตา ไพบูลย์ศิริ. (2562). “ผู้หญิงเป็นช้างเท้าหลัง” มายาคติสุดท้ายที่คาดหวังให้ผู้หญิงต้องเก่งงานบ้าน และชายไทย 53.5% ยังคิดแบบนี้อยู่. เข้าถึงได้จาก <https://mirrorthailand.com/culture/100336>
- วรารัตน์ มหามนตรี. (2557). *โครงการโลกทัศน์ของคนไทยจากภาษี*. (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยนเรศวร : คณะมนุษยศาสตร์.
- วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2546). การเรียนการสอนสังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมสิทธิสตรีในสังคมประชาธิปไตย. *วารสารครุศาสตร์*, 41(5), 214-228.
- องค์ บรรจุน. (2550). *หญิงมอญ อำนาจและราชสำนัก*. กรุงเทพฯ : มติชน.
- อรรวรรณ ปิณฑน์ โอวาท. (2546). *กรอบวาทกรรมวิเคราะห์กับกรณีศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ : คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Loos, T. (2006). *Subject Siam: Family, Law and Colonial Modernity in Thailand*. Chiang Mai : Silkworm Books.

บวรพัฒนา